

Nr 92.

Av herr **JONSSON**, om upphörande av tullen å jäst.

Genom det övertagande av fristående jästfabriker, som under fjolårets lopp ägt rum från svenska jästfabriksaktiebolagets sida, har en praktiskt taget fullständig förtrustning ägt rum inom den svenska jästindustrien. De därav följande konsekvenserna i form av höjda priser hava omedelbart inställt sig. I dag är jästpriset 25 å 30 öre högre än för några månader sedan, då priset var nere i cirka 65 öre. Man torde icke behöva misstaga sig, om man antager, att prisförhöjningen huvudsakligen ägt rum för att täcka förtrustningskostnader och högt uppdrivna värden i företagen. Förtrustningen har ett stort allmänt intresse, emedan jästprisen öva inflytande på brödprisen. Det torde därför vara påkallat, att av staten kräva reglerande åtgärder, så att icke jästtrustens priser växa alltför högt över vad som kan vara skäligt. Staten har i sin hand en regulator i jästtullen, som f. n. uppgår till 20 öre per kg. Det kan därför vara befogat att undersöka om icke i första hand en tullsänkning bör företagas för att motverka redan företagen prisförhöjning och hindra den ytterligare stegring av priset, som man kan befara.

Givetvis kan man tveka att företaga en tullsänkning för en industri, som under en följd av år arbetat i skyddet av tull och kunnat existera på grund av densamma. Denna tveksamhet torde emellertid endast kunna förekomma i de fall, då industrien icke obehörigen utnyttjat tullskyddet. Har en industri på grund av tullskydd förstått att tillgodose sina intressenter på sådant sätt, att allmänheten får betala kostnaderna, torde industrien icke kunna åberopa någon billighetsgrund för fortsatt tullskydd. Och vad nu den svenska jästindustrien beträffar, lär man utan överdrift kunna säga, att den onaturligt profiterat på tullskyddet. Till stöd för denna uppfattning må några fakta anföras.

År 1907 funnos i Sverige 12 jästfabriker i gång. Av dessa fabriker ägdes 7 av självständiga aktiebolag med ett aktiekapital av 1,465,000 kr.; 3 fabriker ägdes av företag, som därjämte och huvudsakligen bedrevo annan verksamhet. De övriga två fabrikerna voro mycket små och torde ha ägts av enskilda personer. År 1909 bildades Svenska jästfabriksaktiebolaget med ett kapital av 3,850,000 kronor genom övertagande av två av de självständiga aktiebolagen, vilka hade ett sammanlagt kapital av 620,000 kronor. Härvid tillsattes dock inga nya pengar, och några nyanläggningar ägde icke rum.

Någon tid därefter företogos gratisemissioner inom Nässjö jäst- och

spritfabriksaktiebolag och aktiebolaget jästfabriken Activ. Det förra bolaget höjde sitt aktiekapital från 1907 till 1914 från 190,100 till 1,000,000 kronor och det senare från 192,400 till 350,000 kronor — genom ytterligare gratisemission år 1916 till 500,000 kronor.

Under år 1918 ägde tydligen en storartad fusion rum, varvid värdena i den svenska jästindustrien ytterligare höjdes utan motsvarande tillskott av kapital. Vid 1919 års ingång ställde sig aktiekapitalen i de inom industrien dominerande företagen sålunda:

Svenska jästfabriksaktiebolaget, som nu i sig upptagit Nässjö jäst- och spritfabriksaktiebolag och aktiebolaget jästfabriken Activ, hade ett aktiekapital av 16,000,000 kronor, uppkommet utan kapitaltillskott ur 5,350,000 kronor året förut.

Bageriidkarnas jästaktiebolag, som 1907 hade ett aktiekapital på 113,000 kronor, hade vid 1919 års ingång ett aktiekapital genom besparade vinstmedel på 571,000 kronor.

Upsala ångqvarns aktiebolag, som 1907 hade 600,000 kronor i aktiekapital, hade år 1919 höjt detta genom besparade vinstmedel till 1,500,000 kronor.

Under de följande åren uppkommo emellertid nya fabriker i Hälsingborg och Gävle, som öppnade konkurrens mot de äldre fabriker. På grund härav kunde de sistnämnda fabriker icke utnyttja sin planerade monopolställning och jästprisen gingo ned högst väsentligt. Uppenbart var emellertid, att förtrustningstanken icke var skrinlagd. Redan 1923 nedlades driften vid Stockholms södra jästfabrik och 1924 vid Kungskvarns jästfabrik efter fabrikerens inköp för Svenska jästfabriksaktiebolagets räkning. Mot slutet av förra året inköptes och nedlades de konkurrerande fabriker i Hälsingborg och Gävle, och i Bageriidkarnas jästaktiebolag har Svenska jästfabriksaktiebolaget halva aktiestocken. De fabriker, som icke inköpts, äro genom en kartell bundna vid Svenska jästfabriksaktiebolagets prispolitik. Förtrustningen är sålunda numera fullbordad och kostnaderna härför torde, efter avdrag av verkliga tillgångar i de inköpta företagen kunna uppskattas till i runt tal 3,000,000 kronor.

Efter år 1919 ha nya emissioner ägt rum inom Bageriidkarnas jästaktiebolag och Upsala ångqvarns aktiebolag, delvis genom utdelning av gratisaktier, varigenom aktiekapitalen höjts till respektive 1,500,000 och 1,800,000 kronor.

Av det anförda torde framgå, att den svenska jästindustrien, som för cirka 20 år sedan säkerligen icke hade ett tillskjutet kapital av mera än 2,000,000 kronor, i nuvarande stund genom gratisemissioner, onaturlig höjning av värdena och förtrustningskostnader har att förränta ett kapital, som icke understiger 20,000,000 kronor. Kostnaderna för förräntningen uttagas av svenska folket genom förhöjda pris. I detta sammanhang må erinras, att

jästförbrukningen sedan år 1907 hållit sig tämligen konstant med cirka 1 kilogram per år och individ.

För närvarande torde tullskyddet vara till fullo utnyttjat, och det synes icke finnas skäl att antaga, att denna tendens hos jästindustrien skulle upphöra. Vid bedömandet av jästindustriens prispolitik och vinstmöjligheter torde även uppmärksammas, att denna industri i Sverige tidigare hade ett bestämt övertag över jästindustrien i andra länder på grund av de synnerligen förmånliga spritpriser, den svenska industrien betingat sig. Alltjämt har jästindustrien i berörda avseende en gynnad ställning, även om de pris, som erhöles för spriten, genom sistlidna riksdags beslut blivit något modererade.

Vid bedömandet av skäligheten av jästtullen torde jämväl böra iakttagas, att före världskriget det väsentliga råämnet utgjordes av spannmål. Numera användes uteslutande melass med höga jästutbyten.

Av uppgifter i tidningspressen under sistlidna höst framgår, att Svenska jästfabriksaktiebolaget har bildat ett bolag för övertagande av ett patent för framställande av jäst ur sulfitavfallet. En fabrik skall igångsättas för dylik jästfabrikation med export till ändamål. Då en export förutsätter ett pris, som ligger under världsmarknadspriset, skulle alltså det onaturliga förhållandet kunna uppkomma, att Sverige, som exporterade jäst till pris under världsmarknadspriset, skulle för den inhemska konsumtionen ha ett jästpris, som på grund av tullskyddet med 20 öre överstiger vad som med hänsyn till produktionskostnader inom landet rimligen bör betalas.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta upphäva gällande tullsats å jäst.

Stockholm den 20 januari 1927.

Conrad Jonsson.

